

Slovenske zgodovinske selitve

1. PRIIMKI

Na slovenskem ozemlju so bili priimki v 14. stoletju še precej redki, zelo pa so se razvili v 15. in dokončno v 16. stoletju. Priimki so pogosto nastali iz vzdevkov, ki kažejo na geografski izvor priseljencev v kraju in zgovorno pričajo o tem, da so se ljudje od nekdanj selili.

Naštej nekaj priimkov, ki pričajo o priseljevanju iz drugih slovenskih pokrajin.
Naštej nekaj priimkov, ki pričajo o priseljevanju iz drugih dežel.

Tudi najpogostejši slovenski priimek označuje nekoga, ki je v kraju »nov« in se je torej priselil iz drugega kraja ali dežele. kateri priimek je to?

Pri nalogi si lahko pomagaš s [seznamom najpogostejših slovenskih priimkov](#).

2. S TREBUHOM ZA KRUHOM

Od sredine 20. stoletja do druge svetovne vojne se je s slovenskega etničnega ozemlja izselilo okrog 440.000, iz Evrope pa 55 milijonov ljudi. V obdobju množičnega izseljevanja se je v slovenščini ustalil pregovor »Lakota je hujša od domotožja«. Poznaš še kako slovensko reklo, povezano z izseljevanjem?

Ali poznajo slovensko reklo "Ođiti s trebuhom za kruhom" tudi v drugih jezikih, ki jih poznate v vašem razredu? katerih?

Ali v svojem okolju ali družini poznaš ali veš za koga, ki je odšel s trebuhom za kruhom?

3. OBLJUBLJENA DEŽELA

Obljube brazilске vlade, da bodo priseljenci tam dobili zemljo, so sprožile tako imenovano brazilsko mrzlico, na Goriškem so dekleta komaj čakala, da bodo dovolj odrasla za odhod v Egipt, Amerika pa je obveljala za obljubljen deželo. Še danes v ZDA živi okrog 250.000 slovenskih priseljencev in njihovih potomcev, kar je približno toliko kot četrtina vseh današnjih prebivalcev Slovenije oziroma nekaj manj kot celotno prebivalstvo Ljubljane. V Sloveniji skorajda ni kraja, od koder ne bi odhajali. Oglej si kratek [film](#) o Priseljenskem muzeju na Ellis Islandu v ZDA, na spletu pa poišči fotografije Priseljenskega urada na Ellis Islandu.

Za občutek si oglej si kratek [film](#) o Priseljenskem muzeju na Ellis Islandu v ZDA.

V Sloveniji skoraj ni kraja, iz katerega se ne bi kdo izselil na druge celine. Ali lahko izveš za koga? Kako se je znašel v novi domovini? Kaj je tam delal? Se je kdaj vrnil v Slovenijo? Je ohranil stike? Ali potomci še govorijo slovenski jezik? Je finančno pomagal sorodnikom v prvotni domovini?

4. NAJPOGOSTEJŠI VZROKI SELITEV

1. Preberi odlomek iz članka, ki je bil objavljen 21. decembra 1937 v časopisu Jutro.

»Družina v hlevu

Pred tedni smo pod tem naslovom obširno poročali o vnebovpijočem primeru bede, ki je v času gospodarske krize postala delež mladega, a od večnega gladovanja že zdavnaj izčrpanega brezposelnega brivskega pomočnika, njegovih dveh otročičev in tretjič noseče žene nekje na robu Ljubljane. Dasi že dolgo brez dela, je mož zmerom z najskrbnejšo vnemo štedil paro za paro, da bi bilo za najemnino, a nikjer ga niso sprejeli pod streho (...) Ko smo slišali o njihovi žalostni usodi, smo upali, da se bodo dobri ljudje, pa tudi instance, ki jim je bila naložena skrb za najbednejše izmed bednih, pozanimali zanje, da jih bodo obiskali v hlevu, ki je postal njihovo poslednje zavetje, in da bodo otrokoma vsaj za Miklavža hoteli napraviti majhno veselje. Toda v Ljubljani se zdi vsaka ulica predolga, tudi mestni socialni urad si ni mogel utrgati toliko časa, da bi si šel od blizu ogledovat vso reč. Medtem je nesrečnem očetu uspelo, da je bedo svoje družine rešil iz hleva in jo preselil v stanovanjsko barako (...) na Vilharjevi cesti za glavnim kolodvorom.«

Opiši, kakšne razmere so botrovale tako množičnemu izseljevanju.

V začetku 20. stoletja je na slovenskem etničnem ozemlju živel 1 200 000 ljudi, v naslednjih desetletjih pa se je v ZDA izselilo 125 000 tisoč prebivalcev. Izračunaj ali oceni, kolikšen delež prebivalstva se je izselil.

V številnih delih sveta še vedno obstajajo podobna naselja, le da so mnogo večja in v nekaterih živi celo milijon ljudi. Na spletu poišči fotografije takšnih naselij, ki jih tudi pri nas imenujemo z angleško besedo slum.

2. Od sredine 19. stoletja do druge svetovne vojne se je s slovenskega ozemlja izselilo okrog 440.000 prebivalcev, ob koncu tega obdobja pa je ostalo le milijon in pol prebivalcev. Največji delež prebivalstva se je izselil iz Dolenjske in Bele Krajine. Preberi odlomek iz članka, ki je bil 25. marca 1877 objavljen v časopisu Slovenski narod:

»Uboštvo in beda na Dolenjskem

Bogat ni bil nikedar ta del kranjske dežele, a on se je preživil, na naravnem po poti pridelovanja po poljedelstvu. Industrije in poseben kupčije nij pri nas; mi nemamo niti železnice, niti cest, ki bi sklepale trgovska mesta. Dobra letina – to je edini naš reditelj v dobrih in rešitelj v slabih razmerah. (...) Slabe letine so zaporedoma uničile pohlevno in malostno blagostanje naših vasi, in dendenes smo dospeli tako daleč, da uže malokedo more davke plačevati. (...) Naš okraj (novomeški sodnijski ali davkarski) šteje 4600 posestev – torej četrti del vseh posestnikov je realno zarubljen zaradi davkov.«

Ali lahko razumeš slovenski jezik tistega časa? Izpiši nenavadne besede.

Kaj lahko iz tega odlomka sklepaš o vzrokih izseljevanja?

Se je to dogajalo tudi v vašem kraju? Lahko izbrskaš kako zgodbo ali spomin?

3. Barakarsko naselje ob Vilharjevi cesti, ki je bilo omenjeno v prvem članku, se ohranilo do konca 80.tih let 20. stoletja, ko so na tem mestu začeli graditi novo stanovanjsko naselje. V desetletju pred tem se je tisoče Slovencev izselilo predvsem z namenom, da bi zaslužili na novo hišo in boljše življenje, največkrat v Nemčijo. Pri nas smo jih klicali zdomci, v Nemčiji pa gastarbaterji – gostujoči delavci.

Poznaš tudi v svoji družini ali kraju koga, ki se je postal zdomec? Se je vrnil ali je ostal? Je odšel sam ali je šla z njim tudi družina? Kakšno delo je opravljal? Kakšne težave so spremljale zdomsko življenje? So izkušnje priseljencev v Nemčiji podobne izkušnjam priseljencev v Sloveniji, vašem kraju, vašem razredu?

4. V sredini 20. stoletja, torej približno v času, ko so se rodili vaši stari starši, je takratna Zvezna republika Nemčija z Italijo, Turčijo, Grčijo, Portugalsko in Jugoslavijo sklenila sporazum o »gostujočih delavcih«, podobne programe pa so imele tudi skandinavske države, Belgija in Nizozemska. V te države se je priselilo milijone ljudi iz mediteranskih in balkanskih držav.

Kako je po tvojem mnenju vplivalo priseljevanje tujih delavcev na gospodarski uspeh teh in drugih priseljenskih držav?

5. ZNAMENITI IZELJENCI/PRISELJENCI

Selitve spremljajo človeštvo skozi vso zgodovino, vzroki zanje pa še zdaleč ni samo revščina. Slovenka Marie Prislund se je pri petnajstih letih izselila v ZDA, ker je želela zaslužiti za študij, Poljakinja Marie Skłodowska-Curie pa se je izselila v Francijo, ker se na Poljskem ženske niso smele vpisati na Univerzo.

Na spletu poišči podatke o antropologinji Branislavi Sušnik, ki se je rodila v Medvodah, živila in delala pa je v Paragvaju, kjer je preučevala življenje prvotnih prebivalcev. Je tudi v vašem kraju kakšen znamenit izseljenec? Spoznaj ga in ga kratko opiši.

Morda najbolj znamenit slovenski izseljenec je bil Louis Adamič, ki se je pri štirinajstih letih odpravil v ZDA zaradi silne vedoželjnosti. Bil je dejaven v ameriški politiki leta 1945 postal vodja Inštituta za etnična vprašanja, bil je častni predsednik Slovensko-ameriškega narodnega sveta Združenega odbora južnoslovanskih Američanov. Zavzemal se je za pravice priseljencev in o njihovem življenju napisal več knjig in člankov. V svojih delih je pogosto uporabljal besedo **Bohunk**. Poišči na spletu, kaj beseda pomeni.

6. BEGUNCI

Na slovenski wikipediji preberi kratek [prispevek o slovenskih beguncih](#) iz Posočja v času prve svetovne vojne.

Na spletu poišči fotografije beguncev iz Posočja.

Kje so bila njihova begunska taborišča?

Kako so tam živeli?

Kako so jih sprejeli v Ljubljani?

6. IZGNANCI

V času druge svetovne vojne so nemški okupatorji iz Slovenije pregnali na tisoče ljudi in jih razselili po različnih krajih v Nemčiji. Preberi članek o taborišču za izgon [Rajhenburg](#).

Koliko Slovencev so izgnali?

Zakaj so jih izgnali?

Kaj je bila pasja svetinjica?

Med drugo svetovno vojno so nacisti množično preganjali z domov tudi koroške Slovence. Pri tem so pogosto ločili otroke od staršev. Preberi odlomek iz pričevanja ženske, ki so jo v otroštvu nasilno ločili od staršev in pripeljali v hišo nemškega oficirja:

»Nikoli nisem bila lačna, tudi pretepali me niso, vsega je bilo na voljo. Tudi delo v gospodinjstvu ni bilo pretežno. Bil pa je velik psihični pritisk, ki bi me lahko uničil. Oficir je bil namreč velik sovražnik koroških Slovencev in je velikokrat omenil, da bi bilo potrebno vse starejše ubiti, mlade pa poslati na delo. Pogosto so se tudi norčevali iz mene, predvsem, če so imeli obisk. Morda, če bi bila starejša, bi to lažje prenesla. Ampak sem bila ravno v starosti, ko sem bila najbolj občutljiva.«

Kaj je prisilno izseljena deklica doživljala kot najhujšo težavo? Je tudi v vašem razredu kdo doživel kaj podobnega? Kako se je pri tem počutil? Mu je kdo pomagal, da bi ublažil stisko? Si kdaj v svojem okolju slišal podobno razmišljanje o pripadnikih drugih narodov? Kaj o tem pravi slovenska [zakonodaja](#)?